

İlyas TEKİN*

GİRİŞ: Muharrem ayının ilk 10 gününün 3 kıymetli 10 günden biri olduğunu bir önceki yazımızda¹ belirtmiştik. Bu on gün içinde özellikle Aşure günü, birçok peygamberin hayatında çok önemli ve ibretli olayların, mucizelerin meydana geldiği kıymetli bir gündür.

a) Allah'ın (cc) ayı Muharrem:

"Şehrullahi'l-Muharrem" yani "Allah'ın ayı Muharrem" olarak tabir edilen Muharrem ayı, ilahî bereket ve feyzin, rabbanî ihsan ve keremin coştduğu bir aydır. Şüphesiz Allah'ın ayı, günü ve yılı olmaz, çünkü hepsi O'nundur; zamanı da, ayları da günleri de hepsini Allah (cc) yaratmıştır. Ancak O'nun rahmetine ermek için önemli bir fırsat olması nedeniyle Peygamberimiz tarafından bu şekilde ifade edilmiştir. "**Ramazan orucu dışında en faziletli oruç, Allah'ın ayı Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farzlar dışında en faziletli namaz da gece namazıdır.**"² Burada üç husus dikkat çekmektedir. 2'si oruçla, biri de namazla ilgilidir.

a) Buradaki orucun fazileti, bu ayın herhangi bir gününde tutulan nafîle oruç için geçerlidir ve faziletlidir.

b) Buradan maksat, bu ayın 10. günü olan Aşure günü tutulan oruçtur. Muharrem ayı zikredilmek suretiyle onun bir parçası olan Aşure gününün orucu kastedilmiştir. Muharrem ayının onuna rastlayan Aşure gününün fazileti de o günde meydana gelen olaylardan (aşağıda gelecek) kaynaklanmaktadır.³

c) Farzlar dışında en kıymetli namaz gece namazıdır. Bu önemli bir kuraldır.⁴ Çünkü gece namazında riya olmaz, ihlâs olur. İhlâs ise namazın ve bütün ibadetlerin ruhudur. Riya/gösteriş için yapılan ibadette ihlâs ve sevap yoktur, aksine şirke kadar varan günah vardır.

b) 4 Haram ay:

İlk İslâm muhacirlerinin Muharrem ayında hicret etmeleri sebebiyle (Peygamberimiz daha sonra Rebiul-evvel ayında hicret ettiler.) Hz. Ömer (ra) devrinde toplanan İslâm şurası kararı ile başlatılan Hicrî senenin ilk ayı olan Muharrem ayı, Kur'an-ı Kerim'de bildirilen⁵ 4 haram/muhterem/saygın aydan biridir. İsimleri âyeti kerimede geçmez ama peygamberimiz bu 4 ayın Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Receb ayları olduğunu bildirmiştir.⁶ Bu bakımdan Muharrem ayının tamamı önemli ve kıymetlidir ve aylar içinde özel bir yeri vardır.

Aşure günü, Muharrem'in 10. günüdür. Zaten Aşure onuncu demektir. Aşure gününün de Allah (cc) katında ayrı bir yeri vardır. Buna, Fecr sûresinin 2. âyeti kerimesi olan "On geceye yemin olsun ki" cümlesiyle işaret edilmektedir. Nitekim bazı müfessirler bu "10 gece"nin, Ramazan'ın son 10 günü, Zilhicce veya Muharrem ayının ilk 10 gününün gecesi olabileceğini belirtmişlerdir.⁷ Allah Teâlâ, bu gecelere yemin ederek onların kutsiyet ve bereketini bildirmektedir.

c) 10 Peygamber ve 10 mucize:

Ulemadan bazıları, bugüne "onuncu" manasına gelen Arapça "Aşure" denmesinin sebebi, "Muharrem ayının onuncu gününe denk geldiği içindir" demişlerdir. Fakat bazıları da: "bu güne bu ismin verilmesinin hikmeti, o günde Hak Teâlâ'nın, 10 peygamberine 10 değişik olağanüstü ikram ve ihsanı içindir." mütâlaasında bulunmuşlardır.⁸

Bu olağanüstü ikram, ihsan ve olaylar/mucizeler (tarih sırasına göre) şunlardır:

1. Âdem (as)'ın tövbesinin Aşure günü kabul edilmesi.
2. Nuh (as)'ın gemisinin Cûdi dağına üzerine Aşure günü durması.
3. İbrahim (as)'ın o gün doğması ve ateşten kurtulması.

* Üsküdar E. Milli Eğitim Md. ilyastekin3453@gmail.com

4. **Yakub (as)'in oğlu Yusuf (as)'in hasretinden dolayı kapanan gözlerinin o gün açılması ve görmeye başlaması.**

5. **Yusuf (as)'in, kardeşlerinin atmış olduğu kuyudan Aşure günü çıkarılması, kurtulması.**

6. **Musa (as) ve onunla beraber inananların Firavun'un zulmünden o gün kurtarılması ve Firavun ve ordusunun helâk edilmesi.**

7. **Davud (as)'ın tövbesinin o gün kabul edilmesi.**

8. **Yunus (as)'ın balığın karnından Aşure günü kurtarılması.**

9. **İsa (as)'ın o gün dünyaya gelmesi ve o gün semaya (göğe) yükseltilmesi.**

10. **Sevgili peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (sa) efendimizin geçmiş ve gelecek günahlarının affedilmesi.** Yani yüce Allah (cc) onu günah işlemekten korumuştur. Malum olduğu üzere bu konuda âyeti kerime vardır.⁹ Ama O, buna rağmen neden bu kadar çok ibadet ediyorsun diye soranlara: “Allah’a şükreden bir kul olmayayım mı?” diye cevap vermiştir.¹⁰

Sahihi Buhârî’ye “Umdetü’l-Karî Şerhu Sahihi’l-Buhârî” adıyla çok önemli bir şerh yazan **Türk asıllı Hanefî fıkıh âlimi, tarihçi, hadis ve dil âlimi Aynî** diyor ki: “Âlimler, bu on peygamberin içinde, İdris, Eyyüb ve Süleyman (as)’i da zikretmişlerdir. Çünkü İdris (as) semaya o gün yükseltilmiş, Eyyüb (as)’a o gün şifa verilmiş ve Süleyman (as)’a o gün mülk/saltanat ihsan buyurulmuştur.”¹¹

d) Peygamberler ayı:

Bu sebeple **Muharrem** ayına “**Peygamberler ayı**” da denir.¹² Çünkü yukarıda da belirtildiği üzere (başka da olabilir) birçok peygamberin mucizesi bu ayda ve **Aşure** günü gerçekleşmiştir. Hz. **Âişe** (ra) validemizin belirttiğine göre, **Kâbe**'nin örtüsü de daha önceleri **Aşure** gününde değiştirilirdi.¹³

Her nedense bazıları, bu tarihi olay ve mucizeleri, Kur'an-ı Kerimde geçmiyor diye inkâr ediyorlar. Hâlbuki her şey Kur'an-ı Kerimde açıkça geçmez. Namazın kaç rek'at olduğu, nasıl kılınacağı, zekâtın nelerden ne zaman ve ne kadar verileceği, hacda nerde, ne zaman, nelerin yapılacağı vs. geçmez. Bunları ve gereken her şeyi

peygamberimiz anlatmış ve bizzat uygulayarak öğretmiştir.

Netice itibariyle bu olayların hepsinin olduğu Kur'an-ı Kerimde açıklanıyor. Fakat **Aşure** günü oldukları belirtilmiyor. Demek ki öyle uygun görülüş. Ancak Kur'an-ı Kerimde geçmiyor diye **Aşure** günü olmamıştır anlamına gelmez. Olmamıştır diyen de dinden çıkmaz. Elbette ki daha başka güvenilir kaynaklardan araştırılabilir. Ama ehli-sünnet âlimlerinin açıkladığına göre bugünde olması daha yüksek ihtimaldir. Bizce doğrudur, inkâra gerek yoktur. Hele **Buhârî** şârihi **Aynî**'nin yukarıda geçen cümlelerinden sonra şüpheye bile gerek yoktur. Kaldı ki şu hadisi şerif de bunu desteklemektedir. Bir zat Peygamberimize sordu: “**Ramazan'dan sonra ne zaman oruç tutmamı tavsiye edersiniz?**”

Peygamberimiz: “**Muharrem ayında oruç tut. Çünkü o, Allah'ın ayıdır. Onda öyle bir gün vardır ki, Allah o günde bir kavmin tövbesini kabul etmiş ve o günde başka bir kavmi de affedebilir.**” buyurdu.¹⁴

e) 2 Peygamber ve mucizeleri:

Bu 10 maddede sıralanan mucizelerin hepsini bu yazımızda anlatma imkânı yok. Sadece **Nuh** (as) ve **Musa** (as)'la ilgili mucizeleri, özet olarak âyeti kerimelerle, izah edeceğiz. Diğerlerini gelecek yazıda izah ederiz inşaallah.

1. **Nuh (as)'in gemisinin Cûdi dağı üzerine Aşure gününde durması.** Hadise uzun ama şöyle özetleyelim: İnsanlar putlara tapıyorlardı. **Nuh** (as) onları hak ve hakikate davet için çok büyük mücadele verdi. Âyeti kerimede ifade edildiğine göre **Nuh** (as) kavmi arasında, Tufana kadar, peygamber olarak 950 sene¹⁵ kalarak mücadele etti. Detayına girmiyoruz. **Tufan** hadisesine kadar uğraştı, olmayınca **Tufan** hadisesi oldu. İfade edildiğine göre, **Nuh** (as), 40 yaşında peygamber olmuş, 950 sene insanları Hakka davet etmiş; Tufandan sonra da 60 yıl yaşamıştır.¹⁶ Âyeti kerimelerle devam edelim:

“**Bunun üzerine onu ve beraberinde bulunanları, dolu bir gemi içinde taşıyarak kurtardık. Sonra da geride kalanları suda boğduk.**”¹⁷ Gemi **Cûdi** dağı üzerine oturdu, sular çekildi ve gemidekiler kurtuldu. Kur'an-ı Kerim'de **Cûdi** diye geçer, bu konuda farklı yorumlar vardır. Gemiden iniş de biniş de emirle oldu. Ay **Muharrem** ve 10. **Aşure** günü idi.¹⁸

“Ey Nuh, sana ve seninle beraber olan topluluklara bizden bir selamet ve bereketle gemiden in, denildi.”¹⁹ Bu âyeti kerimenin tefsirinde merhum Hamdi Yazır ve İsmail Hakkı Bursevî hazretleri şöyle diyor: “Rivayet olduğuna göre, hazreti Nuh, Receb ayının onunda gemiye binmiş ve altı ay sonra Muharrem ayının onunda (Aşure günü) inmiş, o gün şükür maksadıyla oruç tutmuş ve bu sünnet olmuştur.”²⁰

Aşure tatlısı, Nuh (as)’a dayanır. Gemi, Aşure günü dağın üzerine oturduğunda, içindekiler, mevcut yiyecek maddelerinden bir yemek yapmışlardı ki buna Aşure denir.²¹ O hatırayı yâd etmek maksadıyla genelde Muharrem ayının onuncu günü veya öncesi yahut sonrasında Aşure pişirmek ve dağıtmak, komşuluk ve kardeşlik duygularını kuvvetlendiren güzel bir âdet olarak devam etmektedir.²²

2. Musa (as) ve onunla beraber inananların Firavun’un zulmünden kurtarılması ve Firavun ve ordusunun helâk edilmesi.

Bu hadise de çok uzun. Şu kadarını ifade edelim. Hak ile batıl mücadelesi, Musa (as) ile kendisini halka ilah olarak tanıtan Firavun arasında uzun zaman devam etti. Birçok mucize gösterdi, olmadı. Firavun ölümle tehdit etti. Musa (as), Rabbine yardım etmesi için yalvardı. Gelen vahiy üzerine²³ ordusunu hazırlayıp bir gece Filistin’e doğru yola çıkardı. Firavun haber aldı ve takibe başladı. “Güneş üzerlerine doğarken onların ardına düştüler.”²⁴ Musa (as) ve müminler, tam denize yaklaşmışlarken, Firavun ve ordusunun yetiştiğini gördüler.

Önde deniz, arkada düşman vardı. “İki topluluk birbirini görünce, Musa’nın adamları: ‘İşte yakalandık!’ dediler. Musa: ‘Asla!’ dedi ve ekledi: “Elbette Rabbim benimle beraberdir, O bana yol gösterecektir.”²⁵ Ne büyük ümit ve güven! Peygamberimiz de hicrete çıkarken 3 gün kaldığı mağarada, özel izciler mağaranın önüne geldiklerinde, arkadaşı Ebû Bekir Sıddîk (ra), yakalandık diye endişe edince: “Korkma! Allah bizimledir.”²⁶ buyurmuştu. Cevaplar aynı, sonuç da aynı. Bir insan ki, Allah (cc) onunla beraber olunca, ona kim zarar verebilir? Dünya gelse, asla mümkün değildir. Örnekleri çoktur.

Nitekim vahiy geldi: “Değneğinle denize vur!”²⁷ dendi. Musa (as) emre uyararak değneğiyle (Kızıl) denize vurdu. Vurunca hemen deniz yarıldı (12 yol açıldı). Her yol büyük bir dağ gibiydi.²⁸ Beni İsrail 12 kabile olduğu için ve her kabileye bir yol açılsın diye 12 yol açıldı. Allah (cc) için zorluk yok, emir verdi mi “ol” der, hemen olur. Bir yol da belki yeterdi ama bir mucize olsun diye 12 yol açıldı.²⁹

“Musa (as) ve ashabı açılan yola emniyetle girdiler ve kısa zamanda karşıya geçtiler.”³⁰ Musa (as) Allah Teâlâ’dan şu emri aldı: “Denizi de açık bırak. Çünkü onlar bir ordu halinde (seni yakalamak için takip ederken) boğulmuş olacaktırlar.”³¹ Nitekim öyle de oldu: “Musa ve beraberinde bulunanların hepsini kurtardık. Sonra ötekileri suda boğduk. Şüphesiz bunda âyet/mucize/ibret vardır; ama çokları iman etmiş değillerdir.”³² İşte bu kurtuluş ve helâk mucizesi, Aşure günü meydana gelmiştir.³³ Ne büyük ve ibretli mucizeler!..

f) Hz. Hüseyin (ra)’in şehit edilmesi.

Ne yazık ki, hicretin 61. yılında Peygamberimizin torunu Hz. Hüseyin (ra)’in şehit edilmesi de Aşure gününe denk gelmiştir. Şüphesiz bu, her Müslüman’ın büyük üzüntü duyduğu ve “keşke olmasaydı.” dediği çok üzücü bir olaydır. Bunca yıl geçmesine rağmen, insanlarda hâlâ silinmesi mümkün olmayan çok büyük ve derin izler bırakmıştır!

Saltanat kavgaları ve buna dinin alet edilmesi bu kadar tehlikelidir! Yarım asır öncesinden Peygamberimizin haber verdiği bu ciğerleri yakan olay, Hz. Hüseyin’i (ra) cennet gençlerinin efendisi olma şanına yüceltmıştır. Şehitler mükâfatını alır ve en yüce mertebelere ulaşır, ulaşmıştır da. Yüce Allah (cc)’ın da zalimlere hak ettikleri cezayı en âdil bir şekilde vereceğinden şüphemiz yoktur. Her mü’min bu olaya üzülür, ancak itidalini ve soğukkanlılığını da kaybetmez; duyguları yanlışlara ve taşkınlıklara götürmez.³⁴

Doğru olan, dilimizi kana bulandırmadan, bunlardan ders ve ibret almaktır, Müslümanlara düşen budur. Müslüman Türk Milleti’nin elbette ki ashabı kirama ve özellikle “ehli beyt”e sonsuz sevgi ve saygısı vardır. Bunun bir tezahürünü isimlerde görmek mümkündür. En çok kullandığımız isimler, Ali, Hasan, Hüseyin, Hatice, Ayşe ve Fatma gibi isimlerdir.

Aşure tatlısı ile **Aşure** orucunun, bu olayla hiç bir ilgisi yoktur. Çünkü bunlar, yukarıda izah edildiği üzere, çok eskilere dayanır.

g) **Aşure günü ve Musa (as)’in sünneti:**

Muharrem ayı ve **Aşure** günü, ehl-i kitap olan **Hıristiyan** ve **Yahudiler** tarafından da mukaddes sayılırdı. Nitekim sevgili Peygamberimiz **Medine**’ye hicret edince ve Yahudilerin oruç tuttuklarını duyunca: “**Bu ne orucudur**” diye sormuş. Onlar da. “**Bugün büyük bir gündür. Bugün Allah Teâlâ Musa’yı ve İsrail oğullarını Firavun’dan kurtardı; bu sebeple Musa şükür için bugün oruç tuttu.**” dediler. Bunun üzerine: “**Biz, Musa’nın sünnetini ihyaya sizden daha çok yakın, layık ve hak sahibiyiz.**” buyurdu; oruç tuttu ve oruç tutulmasını emretti.³⁵

Yalnız **Aşure** günü oruç tutmak mekruhtur. Bu husustaki bir hadisi şerifi **İbni Abbas** (ra) rivayet etmiştir. **Yahudi** ve **Hıristiyanların** sadece onuncu güne tazim ettikleri ve bu sebeple oruç tuttıkları, Peygamberimize haber verilince:

“**Gelecek seneye kadar yaşayacak olursam, elbette Muharrem ayının dokuzuncu günü de oruç tutarım.**”³⁶ buyurmuş. Ancak peygamberimiz gelecek senenin **Muharrem** ayından önce vefat etmiş ve **Muharrem**’in dokuzuncu günü oruç tutamamıştır. Onuncu günü oruç tuttuğu bilinmektedir. Dokuzuncu günü arzu ettiği halde o güne yetişemediği için oruç tutamaması sebebiyle Müslümanların **Aşure** orucunu **Muharrem**’in dokuzuncu ve onuncu günlerinde tutmaları müstehaptır. Sünnete tam manasıyla uygun olan budur. Zira peygamberimizin niyet ettikleri de ümmeti için sünnet sayılır.³⁷ Dokuzuncu günü tutamayanlar onuncu ile beraber on birinci günü de oruç tutarlar. Bu sebeple ya bir gün önce (9. gün) veya bir gün sonra (11.gün) ilavesiyle, iki veya üç gün oruç tutmak uygun olur.³⁸

h) **Aşure orucu bir senelik günaha keffarettir**

Aşure günü yalnız ehl-i kitap arasında değil, **Nuh** (as)’dan itibaren de kıymetli bir gündür. İslâm öncesi cahiliye dönemi Arapları arasında **İbrahim** (as)’dan itibaren mukaddes bir gün olarak biliniyor ve oruç tutuluyordu. Sevgili Peygamberimiz, **Aşure** günü hem oruç tutmuş ve hem de oruç tutmayı tavsiye ederek³⁹ şöyle buyurmuştur.

“**Aşure gününün orucu** (kul hakkı hariç, geçmiş) **bir senelik günaha keffaret olur.**”⁴⁰

Her vesile ile belirttiğimiz gibi, kul hakkını ancak hak sahibi affeder. Namazla, oruçla, hacla, başka hiçbir şekilde affedilmez!

Ayrıca Peygamberimiz, **Ramazan** orucu farz kılınmadan önce her ay üç gün, bir de **Aşure** günü oruç tutarlardı.⁴¹ **Ramazan** orucu farz kılınca Peygamberimiz, isteyenlerin bu orucu tutabileceğini, isteyenlerin de tutmayabileceğini bildirmiştir.⁴²

Bu sebeple **Aşure** günü oruç tutmak vacip değil, sünnettir. Bu konuda ulemanın ittifakı vardır.⁴³ **Aşure** günü orucunun, Ramazan orucu farz kılınmadan önce farz olduğu, sonra Ramazan orucunun farz olmasıyla bu hükmün ortadan kaldırıldığı bilinmektedir.⁴⁴ Önce farz iken sünnete dönüşen bir hüküm, böyle bir geçmişi olmayan sünnetten daha üstündür. Bu sebeple **Aşure** orucuna önem vermek gerekir.⁴⁵

Bu hususta Hazret-i **Âişe** (ra) validemiz şöyle buyurmuş:

“**Aşure, Kureyş kabilesinin cahiliye döneminde oruç tuttuğu bir gündü. Resulullah da buna uygun hareket ediyordu. Medine’ye hicret edince bu orucu devam ettirdi ve başkalarına da emretti. Fakat Ramazan orucu farz kılınca kendisi Aşure gününde (farz olarak) oruç tutmayı bıraktı. Bundan sonra Müslümanlardan isteyen bugünde oruç tuttu, isteyen tutmadı.**”⁴⁶

Henüz Ramazan orucu farz kılınmadığı için Peygamberimiz ve sahabeleri o günde oruç tutuyorlardı. Ne zaman ki, Ramazan orucu farz kılındı, bundan sonra Peygamberimiz herkesi serbest bıraktı. “**İsteyen tutar, isteyen terk edebilir. Ama ben oruçluyum**” buyurdu.⁴⁷ Böylece **Aşure** orucu sünnet olarak kaldı.

Yine bir hadisi şerifte Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“**Aşure Gününde tutulan orucun Allah katında, o günden önce bir senenin günahlarına keffaret olacağını kuvvetle ümit ediyorum.**”⁴⁸

“**Ramazan ayından sonra en faziletli oruç, Allah’ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur.**”⁴⁹ hadisi şerifi ise, bu günlerde tutulan orucun faziletini ifade etmektedir.

İmam-ı Gazali de: "**Muharrem ayı Hicrî senenin başlangıcıdır. Bir yılı oruç gibi hayırlı bir temele dayandırmak daha güzel olur. Bereketinin devamı da daha fazla ümit edilir.**"⁵⁰ der.

Bir hadisi şerifte ise: "**Her kim Aşure gününde ailesine ve ev halkına ikramda bulunursa, Allah da senenin tamamında onun rızıkına bereket ve genişlik ihsan eder.**"⁵¹ buyurulmaktadır. Müfessir, muhaddis ve zâhid olarak bilinen Süfyani Sevri şöyle der: "**Biz bunu denedik ve öyle bulduk.**" Tebeü't-tâbiin neslinden hadis âlimi İbn-i Uyeyne de; "**Biz bunu 50-60 yıl denedik**"; âlim ve zahit Cabir de: "**Ben bunu 40 sene denedim, yanlış çıkmadı.**" demişlerdir.⁵² Denemekte fayda var, kimse de bir şey kaybetmez.

Buraya akrabalar, yetimler, kimsesizler, komşular da eklenebilir. Fakat bunun için fazla külfete ve aile bütçesini zorlamaya lüzum yoktur. Herkes imkânı ölçüsünde ikram eder. Bugünü sadaka, hayır, zikir, tefekkür ve diğer ibadetlerle ihya etmek uygun olur.⁵³ İsmail Hakkı Bursevî hazretleri: "**bu günde Allah Teâlâ, zezem suyunu diğer sulara karıştırır; bu sebeple kim o gün boy abdesti alırsa, o sene içinde hastalıklardan emin olur.**" der.⁵⁴ Niye olmasın!

SONUÇ: Hicrî-Kamerî takvimin 1. ayı ve "**peygamberler ayı**" olan **Muharrem ayı**, 4 hürmetli/saygın aydan biridir. Özellikle **Aşure** günü tarihte pek çok peygamberin mucizelerinin meydana geldiği çok önemli ve kutsal bir gündür. Bu günde oruç tutmak çok sevaptır ve bir senelik günaha keffarettir. İşte böylesine önemli ve olağanüstü hâdis ve mucizelerin yıldönümü olan bu mübarek gün ve gece, saadet asrından beri Müslümanlarca ihya edile gelmiştir. Bugünlerde ibadet için daha çok zaman ayırmışlar, başka günlere nispetle daha fazla hayır ve hasenatta bulunmuşlardır. Çünkü Allah Teâlâ'nın bugünlerde yapılan ibadetleri ve edilen tövbeleri kabul edeceğine dair hadisi şerifler vardır.

Hicrî 1445 yılınızı ve **Aşure** gününüzü tebrik eder; hayırlara ve maddî-manevî hastalıklardan kurtuluşa vesile olmasını dilerim.

1-Tekin, İlyas, Hac ve Kurban, Türkay Dergi, Haziran 2023, sayı: 70, s: 59-62.

2-Müslim, Sıyâm, 202, 203. Ayrıca bkz. Ebû Dâvûd, Savm, 56; Tirmizî, Mevâkî, 207; Neseî, Kıyâmü'l-leyl, 6.

3Bkz. Riyâzü's-Sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 521-522.

4-İbni Âbidin, Reddül-muhtar aleddürri'l-muhtar, Beyrut tarihsiz, c: 1, s: 459.

5-Tevbe sûresi /9, âyet: 36.

6-Buhârî, Tefsirü sûre 9, 8, Edâhî, 5; Müslim, Edâhî, 41; Tirmizî, Edâhî, 22; Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 4, s: 2523; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 3, s: 422; Kadî Beydâvî, Kadî Beydâvî Tefsiri, Kahire 1965, c: 1, s: 225.

7-Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 8, s: 5791-5793; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 10, s: 420-421; Kadî Beydâvî, Beydâvî Tefsiri, Kahire 1965, c: 2, s: 283.

8-Bkz. Aynî, Bedreddin, Umdetü'l-Karî fî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, Beyrut 1308, c: 11, s: 117-118; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:140; Riyâzü's-Sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 522, 535.

9-Feth suremi /48, âyet: 2.

10-Bu 10 madde için bkz. Aynî, Bedreddin, Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, Beyrut 1308, c: 11, s: 117-118; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:140.

11-Aynî, Bedreddin, Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, Beyrut 1308, c: 11, s: 117-118; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:140.

12-Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 3, s: 423.

13-Ahmed bin Hanbel, Müsned, Kahire 1313, VI, 244.

14-Tirmizî, Savm, 40; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 237; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:141.

15-Ankebût sûresi /29, âyet: 14.

16-Bkz. Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 5, s: 3768.

17-Şuara sûresi /26, âyet: 119-120.

18-Bkz. Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 4, s: 2786; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 136, 142; Çakan, İ. Lütfi-Solmaz N.Mehmet, Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi, İstanbul 2008, s: 58.

19-Hûd sûresi /11, âyet: 48.

20-Bkz. Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 4, s: 2786; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 136, 142; Çakan, İ. Lütfi-Solmaz N.Mehmet, Peygamberler ve Tevhit Mücadelesi, İstanbul 2008, s: 54-58.

21-Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142.

22-Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142.

23-Şuara sûresi /26, âyet: 52; Duhân sûresi /44, âyet: 23; Tâhâ sûresi /20, âyet: 77.

24-Şuara sûresi /26, âyet: 60.

25-Şuara sûresi /26, âyet: 61-62.

26-Tevbe sûresi /9, âyet: 40.

27-Şuara sûresi /26, âyet: 63.

28-Şuara sûresi /26, âyet: 63.

29-Bkz. Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 1, s: 131, c: 6, s: 278-280; Kadî Beydâvî, Kadî Beydâvî Tefsiri, Kahire 1965, c: 2, s: 86.

30-A'raf sûresi /7, âyet: 138; Yunus sûresi /10, âyet: 90.

31-Duhân sûresi /44, âyet: 24.

32-Şuara sûresi /26, âyet: 65-67; Tâhâ sûresi /20, âyet:78; Bakara sûresi /2, âyet: 50; A'raf sûresi /7, âyet: 128; İbrahim sûresi /14, âyet: 5; Bkz. Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 1, s: 132-133; Çakan, İ. Lütfi-Solmaz N.Mehmet, Peygamberler ve Tevhid Mücadelesi, İstanbul 2008, s: 177-180.

33-Bkz. Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 1, s: 132-133; Aynî, Bedreddin, Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, Beyrut 1308, c: 11, s: 117-118; Sahihî Müslim Tercümesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:140.

34-Bkz. Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142.

35-Buhârî, Savm, 69; Müslim, Sıyâm, 127-128; Tirmizî, Savm,50; Ebu Dâvud, Savm, 64; İbni Mâce, Sıyâm, 31 Müsned, II, 359-360; ez-Zebidî, mütercim, Ahmed Naim-Kâmil Miras, Ankara 1980, c: 6, s: 308-309; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 1, s: 133; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:149-150.

36-Müslim, Sıyâm, 134. Ayrıca bkz. İbni Mâce, Sıyâm, 41.

37-Bkz. Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:155-157; Riyâzü's-Sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 533-534.

38-Buhârî Savm, 69; Müsned, II, 57, 143, 359-360; Nimeti İslâm, 452; Büyük İslâm İlmihali, s: 272; Merâkıl-Felâh, s: 116; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:140; Riyâzü's-Sâlihîn ve Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 533-535; İslâm'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi, İstanbul 1997, c: 1, s: 181

39-Müslim, Sıyâm, 197;Bkz. Ebû Dâvûd, Savm, 54; Tirmizî, Savm, 48; İbni Mâce, Sıyâm, 40; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238.

40-Müslim, Sıyâm, 197;Bkz. Ebû Dâvûd, Savm, 54; Tirmizî, Savm, 48; İbni Mâce, Sıyâm, 40; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238.

41-Yazır, Hamdi, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul 1971, c: 1, s: 625; Buhârî, Savm, 69; Müslim, Sıyâm, 134; Tirmizî, Savm, 50; Müsned, IV, 29-30.

42-Buhârî, Savm, 69; Müslim, Sıyâm,113-126; Bkz Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:158-159.

43-Bkz. Aynî, Bedreddin, Umdetü'l-Karî Şerhu Sahihî'l-Buhârî, Beyrut 1308, c: 11, s: 118; ez-Zebidî, Tecridi Sarîh T, mütercim, Ahmed Naim-Kâmil Miras, Ankara 1980, c: 6, s: 309; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238; Nimeti İslâm, 452; Büyük İslâm İlmihali, s: 271; Merâkıl-Felâh, s: 116.

44-Bkz. Müslim, Sıyâm, 122-126; Ebû Dâvûd, Savm, 64.

45-Bkz. Riyâzü's-Sâlihîn Peygamberimizden Hayat Ölçüleri, Komisyon, İstanbul 2005, c: 5, s: 534.

46-Buhârî, Savm: 69; Tirmizî, Savm, 49; Müsned, IV, 29-30; bkz. el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 1, s: 133; Sahihî Müslim Tercümesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:159.

47-Müslim, Sıyâm, 117; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s: 136, 142, 144, 159.

48-Tirmizî, Savm, 47; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238; Sahihî Müslim Tercemesi ve Şerhi, Ahmed Davudoğlu, İstanbul 1978, c: 6: s:141.

49-İbni Mâce, Sıyâm, 43; el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 236-237.

50-İmam Gazalî, İhyâ, c: 1, s: 238.

51-el-Münzirî, et-Terğîb vet-Terhîb, İstanbul tarihsiz, c: 2, s: 238-239; Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142; İbni âbidîn, Reddû'l-muhtar aleddürri'l-muhtar, Beyrut tarihsiz, c: 2, s: 156.

52-İbni âbidîn, Reddû'l-muhtar aleddürri'l-muhtar, Beyrut tarihsiz, c: 2, s: 155.

53-Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142.

54-Bursevî, İsmail Hakkı, Rûhul-beyân Tefsiri, İstanbul 1969, c: 4, s: 142.